(… book 2005) …
…T/AC/
(R)

PAS DALAM ERA MOHD ASRI MUDA, 1965-1982

KAMARUL ZAMAN HAJI YUSOFF

TELAH DISERAHKAN UNTUK MEMENUHI
KEPERLUAN BAGI
IJAZAH SARJANA SASTERA

JABATAN SEJARAH
FAKULTI SASTERA DAN SAINS SOSIAL
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR

2004

Perpustakaan Universiti Malaya
A511707021

ABSTRAK

Dengan tekad untuk memperbetulkan kesilapan-kesilapan yang menjadikan kajian-kajian yang pernah dibuat ke atas PAS sebelum ini agak kurang sempurna, kajian ini memeriksa, di dalam bentuk kronologi dan dengan menggunakan sumber-sumber utama, hanya era Yang Dipertua Agung keempatnya, Mohd Asri Muda, yang bermula pada 29 Januari 1965 dan berakhir pada 23 Oktober 1982, dengan matlamat untuk memastikan faktor-faktor yang membawa kepada kemunculan dan kejatuhan Mohd Asri Muda di dalam PAS dan faktor-faktor yang membawa kepada pembentukan dan perpecahan kerjasama UMNO-PAS yang bermula pada 1 Januari 1973 dan berakhir pada 17 Disember 1977. Ia, di antara lainnya, menunjukkan bagaimana Mohd Asri Muda--yang ditakdirkan untuk mewarisi sebuah parti yang agak kukuh, terutamanya di dalam struktur ideologinya,--berjuang untuk mempertahan dan memperkembangkan legasi perjuangan pemimpin-pemimpin sebelum beliau, termasuklah dengan membawa PAS bercampur, dan kemudiannya bergabung, dengan UMNO. Kerjasama ini, walau bagaimanapun, bersifat amat peribadi dan terus terputus ekoran kematian pengasas bersamanya, Presiden UMNO ketiga, Abdul Razak Hussein, dengan tindakan UMNO mengeksploitasikan krisis dalaman PAS di Kelantan untuk menguasai negeri itu menjadi faktor terdekatnya. Dengan PAS terkeluar dari gabungan itu dan dengan Kelantan terlucut dari kekuasaan PAS, kepimpinan Mohd Asri Muda mula dipertikaikan oleh segolongan pemimpin PAS yang *idealistic* yang melihat beliau sebagai seorang yang gagal yang tidak cukup Islamik untuk menghadapi UMNO yang kelihatan mula menekankan orientasi keIslamannya. Berhadapan dengan tekanan daripada dewan-dewan ulama' dan pemuda parti itu, dan tidak lagi mampu untuk berpaut pada legasi perjuangan pemimpin-pemimpin sebelum beliau, beliau pun mengundurkan diri dari jawatan beliau.

ABSTRACT

Set out to remedy mistakes that render previous studies on PAS largely defective, this study probes, in a chronological way and by using mainly primary sources, only the era of its fourth President, Mohd Asri Muda, which began on 29 January 1965 and ended on 23 October 1982, with the modest aims of determining the factors that led to the rise and the fall of Mohd Asri Muda in PAS and the factors that led to the setting-up and the splitting-up of the UMNO-PAS co-operation which began on 1 January 1973 and ended on 17 December 1977. It, inter alia, shows how Mohd Asri Muda--who happened to inherit a relatively strong party, especially in its ideological structure,--struggled to maintain and expand the legacy of his predecessors, including by realistically bringing PAS into a coalition, and later into a front, with UMNO. The co-operation, however, turned out to be very personalized and began to crumble with the demise of its co-founder, the third UMNO President, Abdul Razak Hussein, with UMNO's exploiting the PAS's internal crisis in Kelantan to take control of the state being its immediate reason. With PAS out of the front and with Kelantan out of the PAS's control, Mohd Asri Muda began to be confronted by an idealistic breed of PAS leaders who saw him as a failure who was not Islamic enough to lead the attack on the seemingly more Islamically-orientated UMNO. Being under pressure from the party's ulama' and youth wings, and not being able to cling to the legacy of his predecessors, he then resigned from his post.

PENGHARGAAN

Pertama-tamanya, ucapan penghargaan ini saya tujukan kepada Dr Joseph Milton Fernando yang telah menyemak dan memberikan komentar beliau ke atas draf awal tesis ini dari sudut akademik; kepada Prof. Madya Dr Mohammad Redzuan Othman yang telah banyak membantu saya di sepanjang tempoh pengajian saya; kepada Prof. Dr Nik Anuar Nik Mahmud dan Prof. Dr Abdullah Zakaria Ghazali yang komen-komen kecil mereka ke atas aspek persembahan tesis ini telah memaksa saya menyemak kembali keseluruhan kandungan tesis ini; kepada Dato' Kamarudin Jaffar yang telah menyemak dan memberikan komentar beliau ke atas draf awal tesis ini dari sudut kepartian; dan kepada Ahmad Sabki Yusuf yang telah menyemak dan memberikan komentar beliau ke atas draf awal tesis ini dari sudut perundangan. Dari segi pemerolehan sumber, terima kasih saya ucapkan kepada tokoh-tokoh veteran PAS, termasuklah Ustaz Hassan Shukri, yang terlalu ramai jumlahnya yang telah membantu saya memperolehi dokumen-dokumen rasmi PAS, begitu juga dengan kakitangan di Pejabat Agung PAS, khususnya Mohd Fadli Ghani dan Zubir Abdul Hamid, kakitangan di Pejabat Badan Perhubungan PAS Kelantan, khususnya Mohd Yasin Yusoff dan Shamsudin Mat Daud, dan kakitangan di Arkib Negara Malaysia. Terima kasih juga saya ucapkan kepada ahli-ahli keluarga saya, khususnya kepada isteri saya, Aida Rozita Ahmad Mokhtar, adik-beradik saya, Mohd Asri Haji Yusoff, Zurkurnan Haji Yusoff, Saharudin Haji Yusoff dan Mohd Azhar Haji Yusoff, ibu saya, Siti Meriam Husin, ibu mertua saya, Maznah Sulaiman, ibu saudara isteri saya, Rosnah Sulaiman, dan suami beliau, Mohamed @ Arif Abdul Rahman, bapa saudara saya, Mat Lazim Haji Husin, dan sepupu saya, Zainal Abidin Mat Il, yang telah turut banyak membantu saya selama ini. Kepada anda, juga kepada ramai lagi individu lain yang namanya tidak disebutkan di sini, jasa anda amatlah saya hargai.

KANDUNGAN

BAB I: PENDAHULUAN

Pengenalan 001

Permasalahan Kajian Terdahulu

Masalah "Omission Of Events" 012

Masalah "Absence Of Facts" 015

Masalah "Factual Errors" 020

Masalah "Conflicting Conclusions" 026

Penyelesaian Kepada Permasalahan

Penyempitan Skop Kajian 029

Penyederhanaan Matlamat Kajian 034

Penggunaan Sumber Utama 037

Penggunaan Sistem Kronologi 041

Mohd Asri Muda Di Dalam Kepimpinan PAS 043

Mohd Asri Muda Di Dalam Pilihan Raya 046

BAB II: LATAR BELAKANG PAS

Pengenalan 051

Nama, Raison D'etre, Dasar, (Sumber) Hukum Dan Kekuasaan, Pingat/Lambang, Bendera, Seruan/Cogan Kata Serta Tujuan Dan Usaha PAS

Nama PAS 054

Raison D'etre PAS 056

Dasar PAS 057

(Sumber) Hukum Dan Kekuasaan PAS 057

Pingat/Lambang PAS 058

Bendera PAS 059

Seruan/Cogan Kata PAS 061

Tujuan Dan Usaha PAS 062

Struktur Keahlian PAS 070

Struktur Kepimpinan PAS 076

Struktur Organisasi PAS 082

Struktur Dewan PAS 089

Struktur Mesyuarat Agung PAS 096

BAB III: PAS DALAM ERA-ERA AHMAD FUAD HASAN, DR ABBAS ALIAS DAN DR BURHANUDDIN AL-HELMY (1951-1965)

Pengenalan 103

PAS Di Peringkat Awal Penubuhannya 105

Permulaan Pembentukan Identiti Yang Tersendiri 115

Detik Kemenangan 1956-1959 124

Kedudukan PAS Di Terengganu 135

Kedudukan PAS Di Kelantan 145

PAS Dan Isu Penubuhan Malaysia 154

BAB IV: FASA PERTAMA ERA MOHD ASRI MUDA (1965-1969)

Pengenalan 168

Membebaskan PAS Dari Isu Penentangan Ke Atas Malaysia 168

Mengukuhkan Kedudukan Di Peringkat Negeri 178
Mengukuhkan Kedudukan Di Peringkat Pusat 187
PAS Kembali Menggugat Walaupun Turut Digugat 195
Mesyuarat Agung Tahunan PAS Kali Ke-15 Dan Ke-16 206
Pilihan Raya Umum 1969 Dan Peristiwa 13 Mei 214

BAB V: FASA KEDUA ERA MOHD ASRI MUDA (1969-1974)
Pengenalan 227
Yang Dipertua Agung PAS Di Dalam Suasana Baru 228
Anjuran Pembentukan Kerajaan Campuran 239
Kelegitimasian Perundingan Kerajaan Campuran 246
Perundingan Pembentukan Kerajaan Campuran 255
Kelulusan Usul Pembentukan Kerajaan Campuran 265
Pengrealisasian Kerajaan Campuran 274

BAB VI: FASA KETIGA ERA MOHD ASRI MUDA (1974-1977)
Pengenalan 285
Pembentukan Barisan Nasional 285
Rintangan Awal Perlaksanaan Barisan Nasional 299
Kekecohan Perlantikan Menteri Besar Kelantan 308
Krisis Pertama Melibatkan Mohamad Nasir 316
Barisan Nasional Pasca Abdul Razak Hussein 323
Krisis Kedua Melibatkan Mohamad Nasir 333

BAB VII: FASA KEEMPAT ERA MOHD ASRI MUDA (1977-1982)
Pengenalan 345
Pendaruratan Kelantan Dan Penyingkiran PAS Dari Barisan Nasional 346
Kekalahan Di Dalam Pilihan Raya Dan Kesannya Ke Atas PAS 359
Mohd Asri Muda Dan Usaha Pemulihan Semula PAS 369
PAS Dan Isu Kafir-Mengkafir 380
Pertembungan Di Antara Mohd Asri Muda Dan Golongan Ulama' 390
Berakhirnya Era Mohd Asri Muda 403

BAB VIII: KESIMPULAN 415

APENDIKS A
Amanat Mohd Asri Muda Kepada Ahli-Ahli PAS Tatkala Memangku Jawatan Yang Dipertua Agung PAS Buat Kali Pertamanya 466

APENDIKS B
Amanat Mohd Asri Muda Kepada Ahli-Ahli PAS Tatkala Memangku Jawatan Yang Dipertua Agung PAS Buat Kali Keduanya 468

APENDIKS C
Alasan-Alasan Yang Digunakan Oleh Para Pemimpin UMNO Untuk Memasukkan PAS Ke Dalam Kerajaan Campuran Perikatan-PAS 472

APENDIKS D
Penyertaan Di Dalam Barisan Nasional Sebagai Satu Taktik Untuk PAS Membuat 'Loncatan Senyap' Bagi Mencapai Matlamat Agungnya 481

APENDIKS E
Punca-Punca Pertikaian Di Antara Badan Perhubungan PAS Kelantan Dan Menteri Besar Kelantan, Mohamad Nasir 489

APENDIKS F
Alasan-Alasan Yang Digunakan Oleh Para Pemimpin UMNO Untuk Menyingkirkan PAS Dari Barisan Nasional 509

APENDIKS G
Pendedahan Akhbar Mengenai Hasrat Yang Dipertua Agung PAS, Mohd Asri Muda, Untuk Menyertakan Semula PAS Di Dalam Barisan Nasional 522

APENDIKS H
Penolakan Pesuruhjaya Badan Perhubungan PAS Kelantan, Nik Abdul Aziz Nik Mat, Terhadap Usaha Untuk Menyertakan Semula PAS Di Dalam Barisan Nasional 525

APENDIKS I
Pendedahan Akhbar Mengenai Kewujudan Krisis Di Antara Pesuruhjaya Badan Perhubungan PAS Kelantan, Nik Abdul Aziz Nik Mat, Dan Yang Dipertua Agung PAS, Mohd Asri Muda 528

APENDIKS J
Pengesahan Pesuruhjaya Badan Perhubungan PAS Kelantan, Nik Abdul Aziz Nik Mat, Mengenai Kewujudan Krisis Di Antara Beliau Dan Yang Dipertua Agung PAS, Mohd Asri Muda 533

APENDIKS K
Reaksi Mohd Asri Muda Terhadap Usaha Untuk Menyingkirkan Beliau Dari Jawatan Yang Dipertua Agung PAS 537

APENDIKS L
Krisis Politik Kelantan 1977 Dari Perspektif PAS Kelantan 548

APENDIKS M
Krisis Politik Kelantan 1977 Dari Perspektif UMNO Kelantan 564

BIBLIOGRAFI
Sumber Utama
- Dokumen Rasmi PAS 572
- Dokumen Rasmi Kerajaan 613
- Rakaman Audio 624
- Wawancara 625
- Sumber Utama Lain 626

Sumber Kedua
- Tesis 628
- Buku 632
- Artikel 636
- Akhbar 638
- Majalah 646

SENARAI JADUAL

JADUAL 1.1.
Jumlah Kerusi Dewan Rakyat Yang Dipertandingkan Di Dalam Pilihan Raya-Pilihan Raya Umum 1955-1982 002

JADUAL 1.2.
Jumlah Kerusi Dewan Undangan Negeri Yang Dipertandingkan Di Dalam Pilihan Raya-Pilihan Raya Umum 1955-1982 003

JADUAL 1.3.
Jumlah Kerusi Dewan Rakyat Yang Ditandingi Oleh PAS Di Dalam Pilihan Raya-Pilihan Raya Umum 1955-1982 004

JADUAL 1.4.
Jumlah Kerusi Dewan Undangan Negeri Yang Ditandingi Oleh PAS Di Dalam Pilihan Raya-Pilihan Raya Umum 1955-1982 005

JADUAL 1.5.
Jumlah Kerusi Dewan Rakyat Yang Dimenangi Oleh PAS Di Dalam Pilihan Raya-Pilihan Raya Umum 1955-1982 006

JADUAL 1.6.
Jumlah Kerusi Dewan Undangan Negeri Yang Dimenangi Oleh PAS Di Dalam Pilihan Raya-Pilihan Raya Umum 1955-1982 007

JADUAL 1.7.
Jumlah Kerusi Yang Calon-Calon Dewan Rakyat PAS Kehilangan Deposit Di Dalam Pilihan Raya-Pilihan Raya Umum 1955-1982 008

JADUAL 1.8.
Jumlah Kerusi Yang Calon-Calon Dewan Undangan Negeri PAS Kehilangan Deposit Di Dalam Pilihan Raya-Pilihan Raya Umum 1955-1982 009

SENARAI KEPENDEKAN

3P	Perbadanan Perusahaan Pertanian
ABIM	Angkatan Belia Islam Malaysia
ACA	Anti-Corruption Agency
APU	Angkatan Perpaduan Ummah
BB	Bebas Bersatu
BBB	Barisan Bebas Bersatu
BERJASA	Barisan Jamaah Islamiah Malaysia
BERJAYA	Bersatu Rakyat Jelata Sabah
BERNAMA	Berita Nasional Malaysia
BN	Barisan Nasional
BSN	Biro Siasatan Negara
DAP	Democratic Action Party
DO	District Officer
DMK	Dravida Munnetra Kazhagam
DYMM	Duli Yang Maha Mulia
EXCO	Executive Council
FELDA	Federal Land Development Authority
GRM	Gerakan Rakyat Malaysia
H	Hijrah
HM	Hizbul Muslimin
IGC	Inter-Governmental Committee
IGP	Inspector General of Police
JAKIM	Jabatan Kemajuan Islam Malaysia
JASA	Yayasan Sekolah-Sekolah Agama Kelantan
JKK	Jawatankuasa Kemajuan Kampung
JKR	Jabatan Kerja Raya
KL	Kuala Lumpur
KMSB	Kongres Melayu Sabak Bernam
KRMK	Kongres Rakyat Melayu Kelantan
LAIN	Lembaga Adat Istiadat Naning
LKTP	Lembaga Kemajuan Tanah Persekutuan
LP	Labour Party
M	Masihi
MAGERAN	Majlis Gerakan
MAIK	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan
MAPHILINDO	Malaysia, Philippines and Indonesia
MARA	Majlis Amanah Rakyat
MB	Menteri Besar
MCA	Malayan/Malaysian Chinese Association
MCP	Malaya Communist Party
MCS	Malaysian Civil Service
MIC	Malayan/Malaysian Indian Congress
MNP	Malay Nationalist Party
MTB	Menang Tanpa Bertanding

NAP	National Association of Perak
NBI	National Bureau of Investigation
NF	National Front
NOC	National Operations Council
OCPD	Officer in Charge of Police District
PAP	People's Action Party
PAS	Persatuan Islam Se-Malaya/Se-Tanah Melayu
PAS	Parti Islam Se-Malaysia
PB	Parti Buruh
PBS	Parti Bumiputera Sarawak
PEMAS	Persatuan Melayu Semenanjung
PERNAS	Perbadanan Nasional Berhad
PESAKA	Parti Pesaka Anak Sarawak
PKINK	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan
PKMM	Parti Kebangsaan Melayu Malaya
PKNK	Persatuan Kadhi-Kadhi Negeri Kelantan
PKN	Parti Keadilan Nasional
PKR	Parti Keadilan Rakyat
PM	Perdana Menteri
PMIP	Pan-Malayan/Malaysian Islamic Party
PMK	Persatuan Melayu Kelantan
PML	Perak Malay League
PMS	Persuratan Melayu Semenanjung
PN	Parti Negara
PPBB	Parti Pesaka Bumiputera Bersatu
PPP	Perak's Progressive Party
PPP	People's Progressive Party
PPS	Parti Perikatan Sabah
PPS	Parti Perikatan Sarawak
PR	Parti Rakyat
RM	Ringgit Malaysia
S46	Parti Semangat 46
SCA	Sabah Chinese Association
SCA	Sarawak Chinese Association
SEDC	State Economic Development Corporation
SF	Socialist Front
SNAP	Sarawak National Party
SUPP	Sarawak United People's Party
TD	Tiada Data
TT	Tiada Tarikh
UDA	Urban Development Authority
UMNO	United Malays National Organisation
USNO	United Sabah National Organisation
YAB	Yang Amat Berhormat
YB	Yang Berhormat
YTM	Yang Teramat Mulia